

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού

Έκθεση Επίσκεψης – Αυτοψίας Συνηγόρου του Πολίτη στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Κορίνθου

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: Γιώργος Μόσχος

Ειδικοί Επιστήμονες: Αλεξάνδρα Μοσχοπούλου, Σταματία Παπαδημητρίου

ΜΑΡΤΙΟΣ 2015

Περιεχόμενα

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΙΣΤΟΡΙΚΟ	3
II. ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ	
<i>Ισχύουσα Νομοθεσία</i>	4
<i>Διαπιστώσεις</i>	4
III. ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ	
1) Κτιριακές εγκαταστάσεις	
<i>Ισχύουσα Νομοθεσία</i>	5
<i>Διαπιστώσεις</i>	5
2) Ατομική υγιεινή	
<i>Ισχύουσα Νομοθεσία</i>	7
<i>Διαπιστώσεις</i>	7
3) Διατροφή - Ενδιαίτηση	
<i>Ισχύουσα Νομοθεσία</i>	7
<i>Διαπιστώσεις</i>	8
4) Υγειονομική Περίθαλψη	
<i>Ισχύουσα Νομοθεσία</i>	8
<i>Διαπιστώσεις</i>	9
5) Κοινωνική Υπηρεσία – Ψυχολογική υποστήριξη	
<i>Ισχύουσα Νομοθεσία</i>	9
<i>Διαπιστώσεις</i>	9
6) Προαυλισμός - Άθληση - Ψυχαγωγία	
<i>Ισχύουσα Νομοθεσία</i>	10
<i>Διαπιστώσεις</i>	10
7) Επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον	
<i>Ισχύουσα Νομοθεσία</i>	11
<i>Διαπιστώσεις</i>	12
8) Νομική συμπαράσταση – συμβουλευτική	
<i>Ισχύουσα Νομοθεσία</i>	12
<i>Διαπιστώσεις</i>	13
9) Εκπαίδευση - Επαγγελματική Κατάρτιση	
<i>Ισχύουσα Νομοθεσία</i>	13
<i>Διαπιστώσεις</i>	14
IV. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	
A. Νομοθετικές προτάσεις.....	15
B. Εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας.....	18

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Στο πλαίσιο της άσκησης της αποστολής του Συνηγόρου του Πολίτη για την προάσπιση και προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού, ο Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού, κ. Γ.Μόσχος, συνεπικουρούμενος από ειδικούς επιστήμονες της Ανεξάρτητης Αρχής (κα Α.Μοσχοπούλου και κα Σ.Παπαδημητρίου) πραγματοποίησε δύο επισκέψεις (στις 9/12/2014 και στις 9/2/2015) στο Κατάστημα Κράτησης Κορίνθου, όπου από τον Σεπτέμβριο του 2014 ξεκίνησε να λειτουργεί Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων ηλικίας 15 έως 18 ετών, σύμφωνα με τις προβλέψεις της ΥΑ 90467/22-10-2013 (ΦΕΚ τεύχ. Β΄ 2767/2013).

Σημειώνεται ότι η ανάγκη διαχωρισμού των ανηλίκων (15-18 ετών) από τους νεαρούς ενήλικους κρατούμενους αποτελούσε επί σειρά ετών πάγια θέση του Συνηγόρου του Πολίτη / Συνηγόρου του Παιδιού και επισήμανση προς την εκάστοτε ηγεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, παράλληλα με την έκκληση της Αρχής για τη λήψη των κατάλληλων μέτρων, ώστε «*οι στερητικές της ελευθερίας ποινές να εκτίονται σε χώρους ξεχωριστούς από τις φυλακές*»¹. Το 2011, ο τότε Ειδικός και μετέπειτα Γενικός Γραμματέας Αντεγκληματικής και Σωφρονιστικής Πολιτικής του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, κος Μ. Σκανδάμης είχε ζητήσει από τον Βοηθό Συνήγορο για τα Δικαιώματα του Παιδιού να επισκεφθεί το Κατάστημα Κράτησης Κορίνθου, προκειμένου να γνωμοδοτήσει σχετικά με την καταλληλότητα των υποδομών για τη λειτουργία Καταστήματος Κράτησης Ανηλίκων 15-18 ετών. Σε συνέχεια της παραπάνω επίσκεψής του, ο Βοηθός Συνήγορος είχε αποστείλει προς το υπουργείο το υπ' αριθμ. πρωτ. 25/14-9-2011 έγγραφο², όπου συνοψίστηκαν οι απόψεις του σχετικά με την κράτηση ανηλίκων και τις συνθήκες του καταστήματος, εκφράστηκε προβληματισμός σχετικά με την καταλληλότητα των εγκαταστάσεων και διατυπώθηκαν προτάσεις.

Τον Σεπτέμβριο του 2014 ανακοινώθηκε εκ μέρους του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων η μερική μετατροπή της φυλακής Κορίνθου σε Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων, σύμφωνα με την παραπάνω αναφερθείσα Υπουργική Απόφαση. Ο Γενικός Γραμματέας κ. Μ.Σκανδάμης μάλιστα ανέφερε σε δημόσια δήλωσή του ότι η επιλογή αυτή «*προέκυψε μετά τις εύλογες παρατηρήσεις του Συνηγόρου του Παιδιού και του Συμβουλίου της Ευρώπης για την αναγκαιότητα διαχωρισμού των νεαρών κρατουμένων ηλικίας 15-18 ετών, από αυτούς των 18-21 ετών*»³.

Κατόπιν αυτών, εκ μέρους της Ανεξάρτητης Αρχής αποφασίστηκε η πραγματοποίηση σειράς επισκέψεων στο κατάστημα προκειμένου να διαπιστωθούν οι συνθήκες λειτουργίας του. Επισημαίνεται ότι οι αυτοψίες αυτές έλαβαν χώρα και στο πλαίσιο της ειδικής αποστολής του Συνηγόρου του Πολίτη ως «Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης» για την πρόληψη των βασανιστηρίων και άλλων μορφών

¹ Βλ. Δελτίο Τύπου Συνηγόρου του Πολίτη 12.11.2008 <http://www.synigoros.gr/resources/docs/178726.pdf>

² Βλ. Επιστολή Συνηγόρου του Πολίτη <http://www.synigoros.gr/resources/epistolh-gia-katasthma-krathshs-anhlikwn-15-18-etwn---sep.pdf>

³ Συνέντευξη του Γ.Γ. Σωφρονιστικής Πολιτικής κ. Μ.Σκανδάμη στο Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων, 5.9.2014. Βλ. επίσης απάντηση του Υπουργού Δικαιοσύνης κ. Χ.Αθανασίου σε ερώτηση βουλευτή (14.11.2013), με αναφορά στον Συνήγορο του Πολίτη και το CPT: <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/67715b2c-ec81-4f0c-ad6a-476a34d732bd/8261502.pdf>

σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, σύμφωνα με τις προβλέψεις του ν. 4228/2014.

Στο πλαίσιο των επισκέψεων και αυτοψιών που πραγματοποιήθηκαν, επιχειρήθηκε να ολοκληρωθεί η εικόνα του Συνηγόρου του Πολίτη, ως προς το τμήμα του Καταστήματος που χρησιμοποιείται για την κράτηση των ανηλίκων και, ειδικότερα, ως προς τις υποδομές, το ανθρώπινο δυναμικό και τη λειτουργία του. Πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις με τον Διευθυντή της Φυλακής, την Εισαγγελέα και Αντιεισαγγελέα Κορίνθου που είναι υπεύθυνη για το Κατάστημα, τον Αρχιφύλακα, τον κοινωνικό λειτουργό / ψυχολόγο (ο οποίος καλύπτει τις ανάγκες της κοινωνικής υπηρεσίας), τον δάσκαλο που διδάσκει στο Δημοτικό σχολείο, ενώ υπήρξε συνεργασία με τη γραμματεία, για την αναζήτηση εγγράφων και στοιχείων που αφορούν τη σύνθεση του πληθυσμού. Ο Βοηθός Συνήγορος εξάλλου επισκέφτηκε όλους τους χώρους που χρησιμοποιούνται από τους ανηλίκους και επικοινωνήσε και στις δύο επισκέψεις με τους κρατούμενους ανηλίκους. Οι διαπιστώσεις του Συνηγόρου σε συνέχεια των δύο επισκέψεων καταγράφονται στη συνέχεια.

II. ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

Ισχύουσα Νομοθεσία

Στον ισχύοντα Σωφρονιστικό Κώδικα (άρθ. 12) προβλέπεται μόνο ο διαχωρισμός μετέφηβων ενηλίκων και ανηλίκων από τους λοιπούς ενήλικους κρατούμενους. Για τις κατηγορίες αυτές, νεαρών κρατουμένων, προβλέπεται η κράτηση σε καταστήματα, όπου εφαρμόζονται εξειδικευμένα προγράμματα μορφωτικού και επαγγελματικού χαρακτήρα. Ο διαχωρισμός των ανηλίκων κάτω των 18 ετών προβλέφθηκε πρώτη φορά με την ΥΑ 90467/22-10-2013.

Ένα δεύτερο βασικό κριτήριο αφορά την προσωρινή κράτηση. Ειδικότερα, το άρθρ. 15 του ΣΚ ορίζει ότι: «Άτομα που εισάγονται στα καταστήματα κράτησης, είτε δυνάμει αιτιολογημένου δικαστικού εντάλματος σύλληψης ή προσωρινής κράτησης είτε δυνάμει βουλεύματος δικαστικού συμβουλίου, διαμένουν σε χωριστά τμήματα των αντίστοιχων για την κατηγορία τους καταστημάτων (γυναικών, ανδρών) ή σε ιδιαίτερους χώρους, δίχως επικοινωνία με τους λοιπούς κρατούμενους. 2. Οι συνθήκες διαβίωσης υποδίκων στο Κατάστημα προσεγγίζουν κατά το δυνατόν τις συνθήκες της ελεύθερης διαβίωσης. Δεν υπόκεινται σε άλλους περιορισμούς της ελευθερίας εκτός από εκείνους που είναι απαραίτητοι για την ομαλή διεξαγωγή της ανάκρισης, σύμφωνα με το άρθρο 7 παράγραφος 4 του παρόντος».

Διαπιστώσεις

Κατά τον χρόνο της τελευταίας επίσκεψης του Συνηγόρου του Πολίτη στη φυλακή της Κορίνθου (9/2/2015), στο Κατάστημα βρίσκονταν, σύμφωνα με την πληροφόρηση από τη Γραμματεία, 21 κρατούμενοι από 16 έως 18+ ετών (πέντε ανήλικοι 16 ετών, δεκατρείς 17, δύο 18 και ένας 19), ενώ σε χωριστά τμήματα κρατούνταν 7 στρατιωτικοί και 15 ποινικοί (ενώ κατά την πρώτη επίσκεψη οι ανήλικοι ήταν 20 και οι ενήλικοι κρατούμενοι 29).

Από τους 21 κρατούμενους 11 ήταν Έλληνες και 10 αλλοδαποί. Άξιο αναφοράς στο σημείο αυτό είναι ότι 7 ανήλικοι, δηλαδή το 1/3, κρατούνταν για το αδίκημα της παράνομης μεταφοράς μεταναστών, ενώ από τους υπόλοιπους 6 για ληστεία, 3 για κλοπές και 5 για άλλα σοβαρά αδικήματα (βιασμός, εγκληματική οργάνωση, ανθρωποκτονία, παράβαση νομοθεσίας περί ναρκωτικών).

Οι ανήλικοι κρατούνται σε διακριτό τμήμα από τους ενηλίκους. Είναι χωρισμένοι σε δύο πτέρυγες, με κριτήριο ιδίως τις μεταξύ τους σχέσεις, οι οποίες εξαρτώνται συνήθως από παράγοντες, όπως η εθνικότητα ή η φυλετική καταγωγή. Κάθε πτέρυγα διαθέτει δικό της προαύλιο. Δεν γίνεται διάκριση μεταξύ υποδίκων (8 από τους 21) και καταδικασμένων.

Οι ενήλικοι ποινικοί κρατούμενοι εξακολουθούσαν, σύμφωνα με τη Διεύθυνση του Καταστήματος, να κρατούνται στο συγκεκριμένο κατάστημα και δεν έχουν μεταφερθεί σε άλλο, προκειμένου να καλύπτουν λειτουργικές ανάγκες (εργασία στο μαγειρείο, στα πλυντήρια, στον καθαρισμό των χώρων, βοηθοί ηλεκτρολόγου, κουρείς κ.λπ.). Στο Κατάστημα μάλιστα προβλέπονται 34 θέσεις εργασίας για κρατούμενους, από τις οποίες καλύπτονται κατά τον παρόντα χρόνο 15.

Ειδικότερα σε σχέση με το τμήμα Κράτησης Ανηλίκων, από τα στοιχεία που τέθηκαν υπόψη του Συνηγόρου προκύπτει ότι μεταξύ των κρατούμενων περιλαμβάνονταν τουλάχιστον 2 ανήλικοι.

III. ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ

1) Κτιριακές εγκαταστάσεις

Ισχύουσα Νομοθεσία

Ο ισχύων ΣΚ (άρθ. 21) προβλέπει ότι τα ατομικά κελιά πρέπει να έχουν διαστάσεις 3μ.Χ 3μ.Χ 4μ. συνολικής χωρητικότητας 35 τ.μ., ώστε να χωρούν τραπέζι, κάθισμα και ντουλάπα. Η πρόβλεψη πάντως αυτή δεσμεύει τα καταστήματα ιδρύθηκαν μετά το 1999 (άρθ. 87 παρ. 5 ΣΚ).

Επίσης στο ίδιο άρθρο (παρ. 3) ορίζεται ότι τα κελιά που προορίζονται για τον πειθαρχικό περιορισμό δεν διαφέρουν κτιριολογικά από τα λοιπά κελιά.

Διαπιστώσεις

Το κτίριο περιλαμβάνει, εκτός από τα γραφεία της Διοίκησης, μια πτέρυγα με δέκα κελιά, μία με δύο θαλάμους, τρία προαύλια, εκ των οποίων το ένα μεγάλο και δύο μικρότερα, καθώς και βοηθητικούς χώρους (κυλικείο, μία μικρή κουζίνα/εντευκτήριο, εστιατόριο, μαγειρείο, πλυντήρια κ.λπ.).

Ο χώρος του εστιατορίου, οι θάλαμοι και το μεγάλο προαύλιο έχουν δοθεί στο τμήμα που προορίζεται για ενήλικους κρατούμενους.

Κελιά: Οι ανήλικοι κρατούμενοι έχουν κατανεμηθεί σε 10 κελιά 2-3 ατόμων. Οι διαστάσεις των κελιών φαίνεται να είναι μικρότερες των προβλεπόμενων στον ΣΚ 35τ.μ.. Πάντως, στον χώρο παρατηρείται πλήρης έλλειψη επίπλων (τραπέζια, γραφεία, καρέκλες, ιματιοθήκες) πέραν των παλαιών, χτιστών κλινών και υποτυπωδών επίσης χτιστών ραφιών. Τα στρώματα και τα κλινοσκεπάσματα επίσης

φέρουν έντονα σημάδια φθοράς. Ο Διευθυντής του καταστήματος ενημέρωσε το κλιμάκιο του Συνηγόρου ότι έχει υποβάλει αίτημα στο Υπουργείο για την προμήθεια τραπέζιων και καθισμάτων και εκκρεμεί ανταπόκριση. Προς το παρόν πάντως, οι ανήλικοι παίρνουν τα γεύματά τους αλλά και μελετούν στο κρεβάτι.

Τέλος, ιδιαίτερα προβληματικό (από πλευράς ιδιωτικότητας, ανθρωπίνης αξιοπρέπειας αλλά και δυσοσμίας), είναι το γεγονός ότι η τουαλέτες δεν απομονώνονται με πόρτες από το υπόλοιπο κελί.

Κελιά πειθαρχίας: Αξιοσημείωτο είναι ότι στο Κατάστημα υπάρχουν δύο κελιά που χρησιμοποιούνται για την απομόνωση των ανήλικων κρατουμένων. Τα κελιά αυτά είναι σχετικά μικρών διαστάσεων, στερούνται παραθύρου και φυσικού φωτισμού (πέραν μίας πολύ μικρής οπής στην πόρτα), και είναι εξοπλισμένα μόνο με ένα στρώμα στο δάπεδο. Σύμφωνα με τη Διοίκηση της φυλακής, ο χώρος χρησιμοποιείται σπάνια και για σοβαρούς λόγους (αναφέρθηκε όμως ότι πρόσφατα ανήλικος είχε κρατηθεί εκεί για 4 μέρες). Ωστόσο, ο Συνήγορος του Πολίτη εκφράζει τον σοβαρό προβληματισμό του, ως προς την καταλληλότητα του συγκεκριμένου χώρου ειδικά για ανηλίκους και τη λειτουργική σύνδεση του μέτρου –με τις συνθήκες υπό τις οποίες υλοποιείται– με τον επιδιωκόμενο σκοπό.

Χώρος σχολείων: Πρόκειται για δύο αίθουσες, η μία εκ των οποίων (του γυμνασίου) ιδιαίτερα μικρή, οι οποίες αποτελούν ίσως τους μοναδικούς χώρους στο Κατάστημα που διαφοροποιούνται από τη γενικότερη εικόνα πλήρους απογύμνωσης του υπολοίπου κτιρίου, καθώς εμφανίζουν στοιχεία ανταποκρινόμενα στην ηλικία και τις ανάγκες των κρατουμένων (ζωγραφιές στους τοίχους κ.λπ.), που καθιστούν το περιβάλλον λιγότερο απρόσωπο.

Κοινόχρηστοι χώροι: Οι κοινόχρηστοι χώροι εμφανίζουν εικόνα μερικής φθοράς και είναι επίσης απογυμνωμένοι από έπιπλα ή διακόσμηση. Χαρακτηριστικός είναι ο χώρος του αποκαλούμενου «εντευκτηρίου», ο οποίος θα μπορούσε να χρησιμοποιείται από τους κρατουμένους κατά τον ελεύθερο χρόνο για ψυχαγωγικούς σκοπούς: πρόκειται για έναν μακρόστενο, γυμνό και με ελλιπή φωτισμό χώρο, με νεροχύτη, χωρίς οποιαδήποτε επίπλωση (τραπέζι, καρέκλες) και χωρίς άλλο εξοπλισμό που θα μπορούσε να αξιοποιηθεί από τους κρατουμένους για την απασχόλησή τους, λχ. βιβλία, επιτραπέζια παιχνίδια, τηλεόραση.

Προαύλιος χώρος: Το τμήμα που χρησιμοποιείται από ανηλίκους διαθέτει δύο προαύλια, μικρότερης έκτασης σε σχέση με το τρίτο προαύλιο του καταστήματος, το οποίο –σύμφωνα με τη διαμόρφωση της φυλακής– χρησιμοποιείται από τους ενήλικους κρατουμένους. Τα προαύλια αυτά είναι ανισόπεδα, γεγονός που καθιστά ιδιαίτερα δυσχερή την ενασχόληση των παιδιών με ομαδικό άθλημα. Πάντως, σύμφωνα με τη Διεύθυνση, γίνονται προσπάθειες για την εξεύρεση χορηγού, ο οποίος θα αναλάβει την ισοπέδωσή τους. Περαιτέρω, σύμφωνα με την ίδια πληροφόρηση, στο ένα από τα δύο προαύλια θα τοποθετηθεί «κοντέινερ», προκειμένου να αξιοποιηθεί ως χώρος για καλλιτεχνικές δραστηριότητες, γεγονός που ωστόσο θα καταστήσει ακόμη μικρότερο τον ελεύθερο χώρο. Η γενική εικόνα του προαυλίου χώρου ακολουθεί εκείνη του εσωτερικού του καταστήματος, καθώς απουσιάζουν παντελώς το χρώμα ή/και στοιχεία διακόσμησης/πρασίνου/εξοπλισμού κ.λπ., προσαρμοσμένα στις ανάγκες της παιδικής ηλικίας. Όπως μας δηλώθηκε, ωστόσο, υπάρχουν σκέψεις για αισθητικές παρεμβάσεις σε συνεργασία με την κοινότητα.

Σύστημα ύδρευσης – παροχή πόσιμου νερού: Σε αντίθεση με όσα καταγγέλλονται πάγια από τους κρατουμένους σε σχέση με την καταλληλότητα του

νερού στο ΕΚΚΝ Αυλώνα, στο συγκεκριμένο κατάσταση αναφέρθηκε ότι το νερό είναι πόσιμο.

Θέρμανση: Επίσης δεν αναφέρθηκαν προβλήματα, ως προς τη θέρμανση των χώρων, η οποία είναι κεντρική. Επιπροσθέτως, κατά την επίσκεψη του κλιμακίου του Συνηγόρου στην αίθουσα του δημοτικού σχολείου, λειτουργούσε κλιματιστικό μέσο.

2) Ατομική υγιεινή

Ισχύουσα Νομοθεσία

Ως προς την ατομική υγιεινή ο νόμος προβλέπει ότι η Διεύθυνση παρέχει στους κρατούμενους τα μέσα για την ατομική υγιεινή και καθαριότητα (άρθ. 25 ΣΚ). Στον Κανονισμό ωστόσο των Καταστημάτων Κράτησης Νέων η γενική διατύπωση ερμηνεύεται συσταλτικά, ως σαπούνη και χαρτί υγείας για όλους τους κρατούμενους, ενώ τα λοιπά αναγκαία είδη υγιεινής παρέχονται μόνο στους απόρους με μέριμνα της κοινωνικής υπηρεσίας. Οι λοιποί κρατούμενοι προμηθεύονται τα είδη αυτά μέσω της καντίνας, με δικές τους δαπάνες (άρθ. 15 παρ. 2, 3 Κανονισμού).

Για την τήρηση εξάλλου της υγιεινής διαβίωσης των κρατούμενων η Διεύθυνση του Καταστήματος έχει την υποχρέωση να τους παρέχει όλα τα αναγκαία μέσα για την καθαριότητα, καθώς και να διατηρεί σε καλή λειτουργία τις εγκαταστάσεις (άρθ. 21, 33 παρ. 6 ΣΚ).

Ο Κανονισμός τέλος προβλέπει την παροχή ζεστού νερού σε καθημερινή βάση (άρθ. 15 παρ. 7).

Διαπιστώσεις

Στο Κατάστημα αναφέρθηκε ότι υπάρχει σε καθημερινή βάση παροχή ζεστού νερού, με τρόπο που καλύπτει τις ανάγκες των κρατούμενων.

Από την επικοινωνία με τη Διεύθυνση προέκυψε ότι κατά καιρούς οι ανάγκες των κρατούμενων σε είδη προσωπικής υγιεινής και καθαριότητας, καθώς και σε είδη καθημερινής χρήσης καλύπτονται μέσω χορηγιών, μετά από αιτήματα που απευθύνει η κοινωνική υπηρεσία του καταστήματος. Πάντως κατά τον χρόνο της τελευταίας επίσκεψης υποστηρίχθηκε από την παραπάνω υπηρεσία ότι δεν υπήρχαν ελλείψεις.

3) Διατροφή - Ενδιαίτηση

Ισχύουσα Νομοθεσία

Τόσο η διατροφή όσο και η ενδιαίτηση ανήκουν στις υποχρεώσεις του κράτους (άρθ. 32 και 33 ΣΚ, άρθ. 14 παρ. 1 Κανονισμού). Τα άρθρα 32 παρ. 5 του ΣΚ και 14 παρ. 5 του Κανονισμού προβλέπουν τη δυνατότητα προμήθειας τροφίμων και άλλων ειδών, που γίνεται με δαπάνη των κρατούμενων είτε από το πρατήριο καντίνα/κυλικείο που λειτουργεί στο Κατάστημα, είτε μέσω προμηθευτή που αναδεικνύεται με διαγωνισμό, είτε, τέλος, από το ελεύθερο εμπόριο με μέριμνα της υπηρεσίας.

Σε ό,τι αφορά εξάλλου την ενδιαίτηση, προβλέπεται ότι η Διεύθυνση του καταστήματος χορηγεί σε όσους κρατούμενους έχουν ανάγκη, επαρκή ενδυμασία και υποδήματα, ανάλογα με την εποχή του έτους (άρθ. 33 παρ. 2 ΣΚ).

Διαπιστώσεις

Οι ανήλικοι δήλωσαν ότι είναι σχετικά ικανοποιημένοι από τα παρεχόμενα γεύματα, αν και ζητούσαν την τοποθέτηση συσκευής ηλεκτρικής κουζίνας στο εντευκτήριο, για να μπορούν να παρασκευάζουν πρόσθετα γεύματα, καθώς και να τους επιτραπεί η χρήση ηλεκτρικής ψηστήρας στο κελί. Τα παραπάνω ωστόσο είδη έχουν κριθεί ως μη επιτρεπόμενα για λόγους ασφάλειας.

Σημειώνεται εξάλλου ότι στο Κατάστημα δεν λειτουργεί τραπεζαρία, αλλά –όπως αναφέρθηκε και παραπάνω- το φαγητό διανέμεται στα κελιά, που στερούνται οποιασδήποτε υποδομής για τον σκοπό αυτό και εμφανίζουν όλα τα λοιπά προβλήματα που προαναφέρθηκαν (έλλειψη χώρου και βασικών επίπλων, ελλιπής αερισμός κλπ.).

4) Υγειονομική Περίθαλψη

Ισχύουσα Νομοθεσία

Η ιατρική και φαρμακευτική περίθαλψη των κρατούμενων πρέπει να είναι ανάλογου επιπέδου με αυτή του λοιπού πληθυσμού και παρέχονται από το ιατρικό και σωφρονιστικό προσωπικό στα ιατρεία των καταστημάτων (άρθ. 27 ΣΚ και 16, 44-49 Κανονισμού) ή στα θεραπευτικά καταστήματα (άρθ. 30 ΣΚ). Αν σε συγκεκριμένο Κατάστημα δεν υπηρετεί μόνιμο υγειονομικό προσωπικό, οι ανάγκες καλύπτονται σε 24ωρη βάση με επισκέψεις εξωτερικών ιατρών και νοσοκόμων. Ο επόπτης εισαγγελέας επίσης καλεί, στο πλαίσιο άσκησης των καθηκόντων του, ιατρό κατάλληλης ειδικότητας για την εξέταση κρατούμενων, όταν δεν υπηρετεί στο Κατάστημα Κράτησης και δεν εξευρίσκεται τέτοιος ιατρός, από πίνακα επισκεπτών ιατρών και νοσοκόμων, ύστερα από πρόταση του Διευθυντή του καταστήματος (άρθ. 27 παρ. 3 ΣΚ και άρθ. 7 παρ. 3 στοιχ. 20 Κανονισμού).

Σύμφωνα με την Υ4α/48566/2005 των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών – Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης («Περί καθορισμού προϋποθέσεων, κριτηρίων και διαδικασιών πρόσβασης στο σύστημα νοσηλευτικής και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης ανασφαλιστών και οικονομικά αδυνάτων πολιτών», άρθ.7, ΦΕΚ Β'/668/18.5.2005), δωρεάν νοσοκομειακής και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στα Νοσοκομεία του ν.δ. 2592/1953 και του ν. 1397/1983 και στα συμβεβλημένα με το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης θεραπευτήρια ή θεραπευτήρια του ΙΚΑ, καθώς και σε προνοιακά νοσηλευτικά ιδρύματα, δικαιούνται, εκτός των άλλων, οι κρατούμενοι σε φυλακές, φιλοξενούμενοι σε ιδρύματα αγωγής ανηλίκων και φιλοξενούμενοι σε στέγες φιλοξενίας ανηλίκων, Εταιρειών Προστασίας Ανηλίκων (Ν.Π.Δ.Δ.).

Σε περίπτωση που ο ιατρός του Καταστήματος γνωματεύσει θετικά και αιτιολογημένα μπορεί να διαταχθεί μεταγωγή κρατούμενου σε θεραπευτικά καταστήματα ή νοσηλευτικά ιδρύματα με απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής Μεταγωγών και ύστερα από πρόταση του Συμβουλίου της Φυλακής (άρθ. 74 ΣΚ, άρθ. 30 Κανονισμού). Σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις και εφόσον ο ιατρός

απουσιάζει, προβλέπεται ο Διευθυντής του καταστήματος ή ο νόμιμος αναπληρωτής του να παραγγέλλει την άμεση μεταφορά του κρατουμένου (άρθ. 74 παρ. 2 ΣΚ).

Επίσης, σύμφωνα με τα άρθρα 48 και 49 του ΣΚ, παροχές σε είδος υγειονομικού και φαρμακευτικού χαρακτήρα χορηγούνται από το ίδιο το Κατάστημα Κράτησης, εφόσον δεν προβλέπεται η χορήγηση από το ΙΚΑ.

Διαπιστώσεις

Στο Κατάστημα δεν παρευρίσκεται σε καθημερινή βάση ιατρός βάρδιας ούτε νοσηλεύτης, αλλά πραγματοποιούνται επισκέψεις γιατρού δύο φορές την εβδομάδα. Τις πρωινές ώρες διοικητικός υπάλληλος διαχειρίζεται το φαρμακείο. Τα περιστατικά παραπέμπονται στην κοινότητα (Νοσοκομείο Κορίνθου).

5) Κοινωνική Υπηρεσία – Ψυχολογική υποστήριξη

Ισχύουσα Νομοθεσία

Το άρθρο 113 ΣΚ καθορίζει τα καθήκοντα του κοινωνικού λειτουργού της φυλακής, μεταξύ των οποίων διακρίνουμε «.. την μέριμνα για την κάλυψη υλικών και ηθικών αναγκών...», την προετοιμασία του κρατουμένου για την κοινωνική του επανένταξη και, σε μερικές περιπτώσεις, την παρακολούθηση του κρατουμένου μετά την αποφυλάκισή του.

Το άρθρο 108 ΣΚ αντίστοιχα καθορίζει τα καθήκοντα του ψυχολόγου με κύριο αυτό της διαπίστωσης διατάραξης των ψυχικών ή πνευματικών λειτουργιών των κρατουμένων.

Διαπιστώσεις

Κοινωνική Υπηρεσία: Στο Κατάστημα Κορίνθου απασχολείται ένας ψυχολόγος/κοινωνικός λειτουργός, ο οποίος στελεχώνει την κοινωνική υπηρεσία, χωρίς ωστόσο οργανικά να καλύπτεται θέση ψυχολόγου.

Ο τελευταίος, όπως μας ενημέρωσε, συναντάται με τους κρατουμένους σε τακτική εβδομαδιαία βάση τόσο ομαδικά όσο και ατομικά, σε απογευματινές ώρες για τη διευκόλυνση των παιδιών που φοιτούν στο σχολείο.

Ο ίδιος εξάλλου καταγράφει και προωθεί τα αιτήματα των κρατουμένων προς τη Διεύθυνση και το Συμβούλιο της φυλακής. Παράλληλα, είναι υπεύθυνος για τη διανομή των ειδών που χορηγούνται στους κρατουμένους (τηλεκάρτες, είδη υγιεινής κ.λπ.).

Τέλος, μέσω της κοινωνικής υπηρεσίας και σε συνεργασία με τη Διεύθυνση του Καταστήματος γίνονται προσπάθειες για τη διασύνδεση του καταστήματος με την κοινότητα, μέσω της δραστηριοποίησης εθελοντών και της ανάπτυξης πολιτιστικών και, γενικότερα, ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων.

6) Προαυλισμός - Άθληση - Ψυχαγωγία

Ισχύουσα Νομοθεσία

Το άρθ. 8 του Κανονισμού Λειτουργίας του Καταστήματος προβλέπει αρκετές ώρες στο ημερήσιο πρόγραμμα (8.00-12.00, 15.00 έως μισή ώρα πριν τη δύση του ήλιου) για άθληση, εργασία, εκπαίδευση, συμμετοχή σε προγράμματα και ελεύθερο χρόνο.

Στο άρθ. 17 του Κανονισμού εξάλλου ορίζεται: «Οι κρατούμενοι έχουν δικαίωμα άθλησης επί μια ώρα τουλάχιστον ημερησίως, υπό την επίβλεψη φυλάκων και γυμναστών, στα προαύλια του καταστήματος ή σε γήπεδα», ενώ κατά το άρθ. 34 ΣΚ: «Όλοι οι κρατούμενοι έχουν δικαίωμα στην εντός του καταστήματος εν γένει μόρφωση, άθληση, πολιτιστικές δραστηριότητες και δημιουργική απασχόληση». Για την ενάσκηση των παραπάνω δικαιωμάτων, που είναι αυξημένης σημασίας για τους ανήλικους και νεαρής ηλικίας κρατουμένους, προβλέπεται εξάλλου η λειτουργία κατάλληλων εσωτερικών και εξωτερικών αθλητικών εγκαταστάσεων, καθώς και η απασχόληση στο Κατάστημα γυμναστών (άρθ. 36 παρ. 2, 3 ΣΚ).

Επίσης το άρθρο 18 του Κανονισμού προβλέπει την ύπαρξη δανειστικής βιβλιοθήκης.

Ως προς την ψυχαγωγία των κρατουμένων στο άρθ. 38 του ΣΚ γίνεται αναφορά σε κατάλληλα διαμορφωμένο υπαίθριο ή εσωτερικό χώρο, ενώ προβλέπεται και ο ευεργετικός υπολογισμός της ενεργού συμμετοχής στα προγράμματα και, γενικότερα, στη δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου.

Στο άρθ. 12 (παρ. 1 γ') του Κανονισμού («Απαγορευμένα είδη»), ορίζεται ως προς τη δυνατότητα του κρατουμένου να κατέχει ορισμένα είδη που προορίζονται για ψυχαγωγικούς σκοπούς, ότι απαγορεύονται «Ραδιοκασετόφωνα, κασετόφωνα, μηχανήματα, ψηφιακού ήχου εκτός ραδιοφώνου, μικροϋπολογιστές, ηλεκτρονικά παιχνίδια, κινητά τηλέφωνα, ηλεκτρονικές ατζέντες» (πρβλ. και το ίδιο άρθ. του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας Καταστημάτων Κράτησης και Αυτοτελών Τμημάτων Γ' τύπου, Υ.Α. 88741/22-12-2014, ΦΕΚ τεύχ. Β', 3455/23-12-2014, όπου προστίθεται και «κάθε ηλεκτρονικό μέσο μεταφοράς δεδομένων»). Τέλος, στο άρθ. 19 (παρ. 5, 6) του Κανονισμού προβλέπεται ότι: «5. Απαγορεύεται η κατοχή και χρήση μηχανημάτων μετάδοσης και αναπαραγωγής ήχου από μαγνητικές ταινίες και σύμπηκτους δίσκους. 6. Επιτρέπεται η χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών για εκπαιδευτικούς λόγους στους χώρους σχολικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και υπό την καθοδήγηση και εποπτεία διδασκόντων» (πρβλ. άρθ. 19 Κανονισμού Λειτουργίας Καταστημάτων Κράτησης, όπου ορίζεται στην παρ. 6 ότι: «Απαγορεύεται η χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και παιχνιδιών, εκτός εάν υπάρχουν ειδικοί εκπαιδευτικοί λόγοι ύστερα από απόφαση του Συμβουλίου της Φυλακής. Στους χώρους κράτησης απαγορεύεται απολύτως η χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και παιχνιδιών»).

Διαπιστώσεις

Κατά το διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ της πρώτης και της δεύτερης επίσκεψης του Συνηγόρου του Πολίτη, εγκρίθηκε η δραστηριοποίηση σε εθελοντική βάση γυμνάστριας, η οποία απασχολείται με τους ανήλικους 2 φορές την εβδομάδα. Στον προαύλιο χώρο υπάρχουν μονόζυγα και δίζυγα, ενώ χορηγούνται και μπάλες.

Στο Κατάστημα μέχρι τις 9-2-2015 οι ψυχαγωγικές διέξοδοι για τους ανήλικους κρατουμένους ήταν εξαιρετικά ανεπαρκείς, καθώς σπάνια πραγματοποιούνταν

πολιτιστικές εκδηλώσεις, ενώ η δημιουργική απασχόληση περιοριζόταν σε μία φορά την εβδομάδα ή το δεκαπενθήμερο, οπότε –όπως μας ενημέρωσαν από τη Διεύθυνση- υλοποιείτο από εθελοντές ένα πρόγραμμα χειροτεχνίας. Είναι αυτονόητο ωστόσο, ότι η στήριξη αποκλειστικά στην εθελοντική προσφορά για την ανάπτυξη θετικών δράσεων εντός της φυλακής δεν εγγυάται σε καμία περίπτωση τη συστηματικότητα, την επαρκή στελέχωση, τη μεθοδολογική ορθότητα, την τακτικότητα στην υλοποίησή τους, ούτε φυσικά τη δυνατότητα εμπλοκής όλων των ενδιαφερόμενων ανηλίκων.

Όπως αναφέρθηκε εξάλλου ήδη παραπάνω, δεν υπάρχει χώρος για ψυχαγωγική απασχόληση των κρατουμένων, έλλειψη που θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική λαμβάνοντας υπόψη ότι αναφερόμαστε σε εφήβους. Οι ίδιοι οι ανήλικοι κρατούμενοι ζήτησαν από τον Συνήγορο να τους επιτραπεί να έχουν cd/players για να ακούν μουσική, ηλεκτρονικά παιχνίδια που παίζονται στην τηλεόραση, μουσικά όργανα (και την εκμάθησή τους), βιβλία ανάλογα των δυνατοτήτων και ενδιαφερόντων τους και ηλεκτρονικούς υπολογιστές με πρόσβαση στο διαδίκτυο στον χώρο του σχολείου. Επίσης, επιθυμία για τοποθέτηση στο σχολείο ηλεκτρονικών υπολογιστών και συσκευής προβολής εξέφρασε και ο δάσκαλος του σχολείου, ζητώντας τη συνδρομή του Συνηγόρου για εξεύρεση του απαραίτητου εξοπλισμού.

Σημειωτέον ότι δεν υπάρχει συγκροτημένη βιβλιοθήκη, ενώ τα ολιγάριθμα βιβλία –που φυλάσσονται σε αποθηκευτικό χώρο- στην πλειοψηφία τους δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες και στις ιδιαιτερότητες του πληθυσμού του καταστήματος (πολλοί αλλοδαποί, παιδιά με στοιχειώδη ικανότητα ανάγνωσης της ελληνικής κ.λπ.). Από τους αλλοδαπούς ανηλίκους ζητήθηκε αν μπορούν να υπάρξουν βιβλία στις γλώσσες τους.

7) Επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον

Ισχύουσα Νομοθεσία

Επικοινωνία: Κάθε κρατούμενος επικοινωνεί ελεύθερα, σε ώρες που καθορίζονται από το Συμβούλιο της Φυλακής, με καρτοτηλέφωνο που βρίσκεται σε κοινόχρηστο χώρο του καταστήματος κράτησης, ελεγχόμενο μόνον οπτικά. Οι κρατούμενοι εφοδιάζονται με τηλεκάρτες αποκλειστικά από το πρατήριο του καταστήματος κράτησης (άρθ. 22 παρ. 5 Κανονισμού). Σύμφωνα με τα άρθ. 12 παρ. 2 στοιχ. α' και 22 παρ. 5, 6 του Κανονισμού, ο κρατούμενος μπορεί να κατέχει στο κελί ή στο θάλαμο τηλεκάρτες συνολικής αξίας μέχρι 25 ευρώ. Οι κρατούμενοι δικαιούνται εξάλλου να ζητούν την κάλυψη των δαπανών επικοινωνίας από την υπηρεσία, υπό την προϋπόθεση ότι δεν έχουν οι ίδιοι αυτή τη δυνατότητα και η υπηρεσία μπορεί να ανταποκριθεί (άρθ. 31 Κανονισμού). Δεν επιτρέπεται η χορήγηση τηλεφωνικών καρτών στους κρατούμενους από επισκέπτες, ούτε η ανταλλαγή τηλεφωνικών καρτών μεταξύ κρατουμένων (άρθ. 22 παρ. 6 Κανονισμού).

Η επικοινωνία επίσης δι' αλληλογραφίας γίνεται χωρίς περιορισμούς, μέσω της υπηρεσίας και χωρίς έλεγχο περιεχομένου.

Επισκεπτήριο: Το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει το επισκεπτήριο προβλέπει, μεταξύ άλλων, και δυνατότητα επισκεπτηρίου σε χώρο χωρίς πλέγμα ή άλλο διαχωριστικό μέσο (άρθ. 21 παρ. 7 του Κανονισμού).

Αδειες: Σε ό,τι αφορά το ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα των αδειών, ο νόμος ορίζει ότι το Πειθαρχικό Συμβούλιο της Φυλακής, του οποίου προΐσταται ο επόπτης

εισαγγελέας, χορηγεί στους κρατούμενους, ύστερα από αίτησή τους και υπό προϋποθέσεις, τακτικές και εκπαιδευτικές άδειες απουσίας από το Κατάστημα Κράτησης, ο χρόνος των οποίων θεωρείται χρόνος έκτισης ποινής.

Προσφυγή, σε περίπτωση δεύτερης απόρριψης αιτήματος για τακτική άδεια από το Πειθαρχικό Συμβούλιο της Φυλακής, μπορεί να γίνει από τον κρατούμενο, προς το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής, μέσα σε δέκα ημέρες από την κοινοποίηση σ' αυτόν της απορριπτικής απόφασης.

Διαπιστώσεις

Επικοινωνία: Οι κρατούμενοι επικοινωνούν τηλεφωνικά με δικές τους δαπάνες και, σε περίπτωση οικονομικής αδυναμίας τους, τηλεκάρτες παρέχονται από την κοινωνική υπηρεσία, όποτε έχει τη σχετική δυνατότητα. Το ζήτημα αυτό φάνηκε να τους απασχολεί πιο έντονα από οποιοδήποτε άλλο πρόβλημα στη φυλακή, λαμβάνοντας μάλιστα υπόψη ότι το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον τους βρίσκεται σε πολύ μακρινές αποστάσεις, ενώ οι μισοί περίπου είναι αλλοδαποί. Αναζητείτο για τον λόγο αυτόν λύση από το Κατάστημα, προκειμένου να εξασφαλιστεί σύστημα μειωμένης χρέωσης ή άλλων εναλλακτικών μορφών κάλυψης της δαπάνης επικοινωνίας μέσω χορηγών, όπως –σύμφωνα με όσα υποστήριξαν– συμβαίνει σε ανάλογο χώρο περιορισμού ελευθερίας. Ανήλικοι επίσης πρότειναν αν είναι εφικτό να τους δοθεί δυνατότητα επικοινωνίας με τους οικείους τους μέσω skype (και σύνδεσης μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών).

Επισκεπτήριο: Το επισκεπτήριο λαμβάνει χώρα σε δύο χώρους, εκ των οποίων ο πρώτος βρίσκεται μπροστά στην είσοδο του καταστήματος, έχει οπτική επαφή με το φυλακτικό προσωπικό και επιτρέπει την επαφή με τον επισκέπτη με ενδιάμεσο τραπέζι χωρίς άλλο διαχωριστικό, ενώ ο δεύτερος έχει διαχωριστικό τζάμι. Η επιλογή του συγκεκριμένου χώρου συχνά επαφίεται στην προτίμηση του κρατούμενου, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις επιβάλλεται από τις συγκεκριμένες περιστάσεις του επισκεπτηρίου. Επισημαίνεται πάντως ότι το ανοικτό επισκεπτήριο στερείται οποιασδήποτε ιδιωτικότητας.

Άδειες κρατούμενων: Μέχρι τις 9-2-2015, όπως ενημέρωσε το κλιμάκιο του Συνηγόρου η υπεύθυνη αντεισαγγελέας, δεν είχαν υποβληθεί αιτήματα για χορήγηση άδειας σε ανήλικο κρατούμενο.

8) Νομική συμπαράσταση – συμβουλευτική

Ισχύουσα Νομοθεσία

Σύμφωνα με το άρθ. 7 παρ. 2 στοιχ. 10 του Εσωτερικού Κανονισμού, ο Εισαγγελέας «Εξετάζει θέματα δικαστικής προστασίας των κρατούμενων, υποδεικνύοντας στους ενδιαφερομένους να προβούν στις ενδειγμένες ενέργειες και προωθεί στις αρμόδιες αρχές αιτήματα νομικής βοήθειας κρατούμενων, ο οποίοι βρίσκονται σε οικονομική αδυναμία πρόσβασης στη δικαιοσύνη και άσκησης των υπερασπιστικών δικαιωμάτων τους, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 33 του παρόντος». Σχετικές εξάλλου είναι οι προβλέψεις των άρθ. 31 παρ. 5 και 33 παρ.3 του Κανονισμού, που προβλέπουν τη δυνατότητα του κρατούμενου να ζητά νομική βοήθεια και ρυθμίζουν τον τρόπο με τον οποίο υλοποιείται η νομική υποστήριξη.

Διαπιστώσεις

Πρόκειται για ένα επιμέρους ζήτημα, το οποίο έχει ιδιαίτερη βαρύτητα στα καταστήματα κράτησης και αναδεικνύεται κατά πάγιο τρόπο από τους κρατούμενους. Πολύ περισσότερο οι ανήλικοι κρατούμενοι πολύ συχνά αδυνατούν να κατανοήσουν τις περίπλοκες διαδικασίες και το νομικό πλαίσιο που τις διέπει. Κατά συνέπεια, προσφεύγουν για ενημέρωση και συμβουλές/υποστήριξη στο προσωπικό του καταστήματος (γραμματείς, κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους) και στους εκπαιδευτικούς του σχολείου. Οι τελευταίοι καλούνται λοιπόν να ανταποκριθούν, ανάλογα με την ευαισθησία και τις δυνατότητές τους, και στα αιτήματα αυτά. Το πρόβλημα λαμβάνει ακόμη μεγαλύτερη σοβαρότητα στις περιπτώσεις κρατουμένων χωρίς οικονομική δυνατότητα για εξασφάλιση νομικής εκπροσώπησης, αλλά και συμβουλευτικής, καθώς και σε εκείνες αλλοδαπών κρατουμένων. Οι τελευταίοι στερούνται πόρων, υποστηρικτικού (οικογενειακού) περιβάλλοντος, ενώ αγνοούν και τη γλώσσα και τις στοιχειώδεις διαδικασίες της ελληνικής έννομης τάξης, γεγονός που εντείνει το αίσθημα ανασφάλειας και την αγωνία. Αναπόφευκτα άλλωστε έχει και πρακτικές επιπτώσεις, λόγω ενδεχομένως πλημμελούς άσκησης των δικαιωμάτων των κρατουμένων και μη αξιοποίησης ευνοϊκών ρυθμίσεων.

Κατά τον παρόντα χρόνο, όπως ενημέρωσε το κλιμάκιο του Συνηγόρου η αντιεισαγγελέας, λίγες μέρες πριν από τη δίκη του ανηλίκου, γίνεται η αναγκαία διαδικασία για τον ορισμό δικηγόρου που θα τον εκπροσωπήσει. Ο Συνήγορος ωστόσο επισήμανε ότι θα ήταν ιδιαίτερα βοηθητικό να γίνει διασύνδεση με τον Δικηγορικό Σύλλογο της περιοχής ή με εθελοντικές οργανώσεις, ώστε να διερευνηθεί η δυνατότητα παροχής νομικής συμβουλευτικής, καθώς και ενδεχόμενης εκπροσώπησης του ανηλίκου σε άλλα ζητήματα νομικής φύσης πέραν της τυχόν εκκρεμοδικίας.

9) Εκπαίδευση – Επαγγελματική κατάρτιση

Ισχύουσα Νομοθεσία

Οι κρατούμενοι έχουν τη δυνατότητα να φοιτήσουν, εφόσον το επιθυμούν, στις τυχόν λειτουργούσες εντός των καταστημάτων κράτησης εκπαιδευτικές μονάδες (Δημοτικό - Γυμνάσιο - Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας) που υπάγονται στο Υπουργείο Παιδείας και σε εκπαιδευτικά Ιδρύματα Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή Ινστιτούτα επαγγελματικής κατάρτισης εκτός των καταστημάτων κράτησης, κάνοντας χρήση εκπαιδευτικών αδειών (άρθ. 34-35 ΣΚ και άρθ. 20 Κανονισμού). Σύμφωνα μάλιστα με το άρθρο 35 παρ. 5 του ΣΚ: *«Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι υποχρεωτική για τους νεαρούς κρατούμενους. Οι αναλφάβητοι ενήλικες ενθαρρύνονται να παρακολουθούν μαθήματα πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ή προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης ή επιμόρφωσης».*

Παράλληλα, οι κρατούμενοι μπορούν να μετέχουν σε προγράμματα εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης και δημιουργικής απασχόλησης. Η μέριμνα για τη δημιουργία σχετικών προγραμμάτων, καθώς και επαγγελματικής κατάρτισης και ξένων γλωσσών ανήκει στο Συμβούλιο της Φυλακής (άρθ. 20 Κανονισμού).

Για τη διευκόλυνση άλλωστε της παρακολούθησης του εκπαιδευτικού προγράμματος ο Κανονισμός (άρθ. 8 παρ. 6) προβλέπει δυνατότητα παράκαμψης του ωρολόγιου προγράμματος, για κρατούμενους οι οποίοι συμμετέχουν σε εκπαίδευση, μετά από απόφαση του Συμβουλίου της Φυλακής.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει τέλος η διάταξη της παρ. 9 του άρθρου 35 ΣΚ, σύμφωνα με την οποία, η εκπαίδευση των κρατουμένων δεν αναστέλλεται σε περίπτωση μεταγωγής ή επιβολής πειθαρχικής ποινής, εφόσον αυτό είναι δυνατό. Έτσι, αν επιβληθεί πειθαρχικός περιορισμός κατά τη διάρκεια των σπουδών του συγκεκριμένου κρατουμένου, η έκταση του μέτρου μπορεί να γίνει κατά τη διάρκεια των αργιών και των διακοπών.

Διαπιστώσεις

Εκπαίδευση: Στο Κατάστημα Κράτησης Κορίνθου λειτουργούν σήμερα Μονοθέσιο Δημοτικό Σχολείο και Γυμνάσιο. Όλοι οι κρατούμενοι στο Κατάστημα Κράτησης Ανηλίκων ήταν ενταγμένοι σε κάποια από τις δύο βαθμίδες εκπαίδευσης.

α) Δημοτικό: Στο Δημοτικό σχολείο φοιτούσαν, κατά το χρόνο της επίσκεψης του Συνηγόρου του Πολίτη 18 ανήλικοι, από τους οποίους οι 10 ήταν αλλοδαποί. Σύμφωνα με την κατάσταση που παραδόθηκε στο κλιμάκιο του Συνηγόρου, δεν έχουν καταταχθεί όλοι σε συγκεκριμένη τάξη, με βάση τις γνώσεις τους.

Τις ανάγκες των μαθητών καλύπτει ένας (1) δάσκαλος. Πάντως, θα πρέπει να τονιστεί ότι τα Δημοτικά Σχολεία των Καταστημάτων Κράτησης αποτελούν σχολεία με ιδιόμορφη φυσιογνωμία, καθώς ουσιαστικά λειτουργούν ως σχολεία για μαθητές από διαφορετικές ηλικιακές ομάδες και με διαφορετικές εκπαιδευτικές ανάγκες από αυτούς των υπολοίπων σχολείων της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Επομένως, υπάρχει ανάγκη ενισχυμένης παρουσίας εκπαιδευτικών, ειδικής κατάρτισης και προετοιμασίας τους και χρήσης κατάλληλων εκπαιδευτικών βοηθημάτων και μεθόδων. Για τον ίδιο λόγο θεωρείται εύλογη η επιθυμία των κρατουμένων (ιδίως των αλλοδαπών) για τη διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας.

β) Γυμνάσιο – Λύκειο: Ως τις 9-2-2015 στο Γυμνάσιο δίδασκε δύο φορές την εβδομάδα (για 6 ώρες συνολικά) ένας καθηγητής Θεολογίας, γεγονός το οποίο κρίνεται απολύτως ανεπαρκές και προβληματικό. Στο επόμενο ωστόσο διάστημα, όπως ενημερώθηκε το κλιμάκιο του Συνηγόρου – επρόκειτο να προστεθούν δύο ακόμη εκπαιδευτικοί με αντίστοιχο αριθμό ωρών ο καθένας. Συνέπεια της έλλειψης εκπαιδευτικών στο σχολείο αποτελεί και η απώλεια της αξιοποίησης του προβλεπόμενου ευεργετικού υπολογισμού των ωρών συμμετοχής στο σχολείο για τη μείωση της ποινής των κρατουμένων.

Παράλληλα, σημειώνεται και στο σημείο αυτό ότι οι ανήλικοι δεν διαθέτουν χώρο μελέτης, ούτε στοιχειώδη εξοπλισμό στο κελί τους, ώστε να ενθαρρυνθεί και να διευκολυνθεί η διαδικασία της μάθησης, που λαμβάνει χώρα ούτως ή άλλως υπό δυσχερείς συνθήκες και με μεγάλες ελλείψεις. Όπως προαναφέρθηκε άλλωστε, δεν υπάρχουν εποπτικά εργαλεία ή ηλεκτρονικοί υπολογιστές, για την παροχή πρόσθετων ερεθισμάτων στους μαθητές και τη διευκόλυνση της παιδαγωγικής διαδικασίας.

Προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης: Κατά το χρόνο της αυτοψίας δεν υλοποιούνταν στο Κατάστημα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης των κρατουμένων. Περιτεύει να καταγραφεί η σημασία της ύπαρξης τέτοιων προγραμμάτων, στο βαθμό που οι κρατούμενοι είναι νεαρής ηλικίας άτομα, τα οποία συνήθως δεν έχουν προλάβει να λάβουν οιαδήποτε επαγγελματική εκπαίδευση πριν την καταδίκη τους και πρόκειται να επανέλθουν στην κοινωνία σε παραγωγική ηλικία.

Αυτονόητο είναι εξάλλου, πέραν του ψυχολογικού παράγοντα, ότι ο κίνδυνος της υποτροπής, καθώς και άλλοι κίνδυνοι για την ομαλή επανένταξη των κρατουμένων αναμένεται να είναι σημαντικά μικρότερος, εφόσον γνωρίζουν πιστοποιημένα κάποιο επάγγελμα. Δε φαίνεται ωστόσο να έχει υπάρξει καμία ουσιαστική μέριμνα για κάλυψη της στοιχειώδους ανάγκης επαγγελματικής εκπαίδευσης των νέων κρατουμένων, παρά τα αναμφίβολα μεγάλα οφέλη, που θα απέφερε η σχετική ενεργοποίηση των εμπλεκόμενων φορέων, αλλά και τη νομοθετική πρόβλεψη.

Λοιπά προγράμματα: Μέχρι τις 9-2-2015 δεν λειτουργούσαν εντός του καταστήματος εκπαιδευτικά ή και άλλα προγράμματα εκ μέρους κοινωνικών φορέων ή εθελοντών, εκτός μιας ολιγόμηνης, εθελοντικής, σχεδόν εβδομαδιαίας παρουσίας με αντικείμενο την κατασκευή χειροτεχνημάτων και ενός εγκεκριμένου προγράμματος χορωδίας που μόλις είχε αρχίσει να λειτουργεί, χωρίς ωστόσο ιδιαίτερα συστηματικό χαρακτήρα. Ωστόσο, η Διεύθυνση του Καταστήματος πληροφόρησε την Αρχή ότι καταβάλλονται προσπάθειες ενεργοποίησης σε εθελοντική πάντα βάση και άλλων φορέων ή ατόμων από την κοινότητα, για την οργάνωση μαθημάτων αγγλικής γλώσσας και μουσικής (επιθυμίες που εκφράστηκαν έντονα και από τους κρατουμένους), καθώς και για τη λειτουργία θεατρικού τμήματος. Τέλος, αναφέρθηκε ότι γίνονται ενέργειες για την ενεργοποίηση εντός του Καταστήματος του ΚΕΘΕΑ.

IV. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Οι προτάσεις της Αρχής σε σχέση με τη λειτουργία του Τμήματος Κράτησης Ανηλίκων στο Κατάστημα Κράτησης Κορίνθου αναπτύσσονται στη βάση αφενός των σταθερών θέσεων του Συνηγόρου⁴ ως προς την ενδεικνυόμενη μεταχείριση των ανήλικων παραβατών από το Σύστημα Ποινικής Δικαιοσύνης, σύμφωνα με τις ισχύουσες διεθνείς Συνθήκες και τις διεθνώς αποδεκτές αρχές δικαίου, αφετέρου δε στη βάση της εφαρμογής του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου.

A. Νομοθετικές προτάσεις

Λαμβάνοντας υπόψη την επιστημονική τεκμηρίωση σχετικά με τα (μη) οφέλη της κράτησης, ειδικά στους ανηλικούς, την παρατήρηση σχετικά με το είδος των αδικημάτων, στα οποία εμπλέκονται οι μικρότερης ηλικίας κρατούμενοι (βλ. παραπάνω), όσο και την άκρως προβληματική κατάσταση και τις συνθήκες διαβίωσης στα Καταστήματα Κράτησης Νέων, ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί ότι η στερητική της ελευθερίας ποινή σε βάρος ανηλίκων (με τη μορφή υπό την οποία λειτουργεί σήμερα το Σωφρονιστικό Σύστημα), είναι αρνητική, καθώς τους στερεί την ελευθερία, χωρίς να εγγυάται όφελος (υπό την οπτική του συμφέροντος του παιδιού ή κοινωνικό). Αντίθετα, όπως προκύπτει από την εγκληματολογική έρευνα, ειδικά στο πεδίο της υποτροπής, φαίνεται να συντελεί στην εμπέδωση της περιθωριοποίησης

⁴ Βλ. σχετικά υπ' αριθμ. πρωτ. 22/01.04.2010 έγγραφο του Συνηγόρου του Πολίτη προς τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, κ. Χάρη Καστανίδη, στο οποίο η Αρχή αφενός τοποθετήθηκε ως προς σχέδιο νόμου του Υπουργείου που αφορούσε τους ανήλικους δράστες, και αφετέρου διατύπωσε προτάσεις, σχετικά με την πρόληψη αλλά και τη διαχείριση της παραβατικότητας των ανηλίκων <http://www.synigoros.gr/resources/docs/162114.pdf>

των ανηλίκων και στην επανεμφάνιση έκνομων συμπεριφορών⁵. Επισημαίνεται ότι η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού ρητά αναφέρει ότι η κράτηση των ανηλίκων θα πρέπει να λαμβάνει χώρα μόνο ως έσχατο μέτρο και για το ελάχιστο αναγκαίο διάστημα, η δε Επιτροπή Δικαιωμάτων του Παιδιού του ΟΗΕ έχει τονίσει στο Γενικό Σχόλιο (General Comment) No 10 / 2007 ότι η δικαιοσύνη των ανηλίκων θα πρέπει να προωθεί τη χρήση των εναλλακτικών της κράτησης μέτρων, προς όφελος τόσο των ίδιων των ανηλίκων όσο και της ευρύτερης κοινωνίας⁶. Στην ίδια κατεύθυνση κινούνται οι συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων (CPT), του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού και πλειάδας διεθνών οργανώσεων και επιστημονικών φορέων.

Η τάση για σταδιακή απεμπλοκή από τα στερητικά της ελευθερίας μέτρα συνάδει με τον εξαιρετικό και ιδιόζοντα χαρακτήρα του δικαίου ανηλίκων⁷ που αντιμετωπίζει την αξιόποινη πράξη ως «σύμπτωμα» μιας γενικότερης, δυσλειτουργικής κατάστασης, στην οποία βρίσκεται ο ανήλικος και η οποία διαπιστώνεται μέσω κοινωνικής έρευνας, υποδεικνύοντας στο δικαστήριο την εφαρμογή των λυσιτελέστερων μέτρων για την περίπτωση, χωρίς ωστόσο να παραβλέπει την αρχή της αναλογικότητας (βλ. άρθ. 5 «Κανόνων του Πεκίνου»).

Ως εκ τούτου, ο Συνήγορος εκφράζει την άποψη ότι, ειδικά στην περίπτωση ανηλίκων (προσώπων κάτω των 18 ετών), θα πρέπει να επιδιωχθεί η κατάργηση της κράτησης των ανηλίκων σε φυλακές. Η κράτηση των ανηλίκων που έχουν συμπληρώσει το 16^ο έτος της ηλικίας θα μπορούσε να προβλέπεται αποκλειστικά, ως έσχατη λύση, για ελάχιστες περιπτώσεις σοβαρών αδικημάτων που, λόγω της φύσης τους (λ.χ. εγκλήματα κατά της ζωής), δεν φαίνεται δυνατό να τύχουν άλλης μορφής αποτελεσματικής μεταχείρισης (λ.χ. μέσω της επιβολής αναμορφωτικού ή θεραπευτικού μέτρου), η οποία να είναι ανάλογη όχι μόνο με τις περιστάσεις και τη βαρύτητα της αξιόποινης πράξης, αλλά και με τις ανάγκες του ανηλίκου, καθώς και με το συμφέρον της κοινωνίας. Στα αδικήματα για τα οποία θα προβλέπεται επιβολή στερητικής της ελευθερίας ποινής σε ανηλίκους δεν θα πρέπει να περιλαμβάνεται, κατά την άποψη του Συνηγόρου, το αδίκημα της παράνομης διακίνησης προσώπων, αφού είναι γνωστό ότι συχνά οι ανήλικοι χρησιμοποιούνται από ενήλικους δράστες που εκμεταλλεύονται την ανέχεια, την απειρία τους και τις δύσκολες καταστάσεις στις οποίες βρίσκονται. Για δε τις περιπτώσεις τοξικοεξαρτημένων ανηλίκων που διαπράττουν αδικήματα συνδεδεμένα με τη χρήση και διακίνηση ουσιών, θα πρέπει να προβλέπεται και να εφαρμόζεται η τοποθέτηση τους σε θεραπευτικά καταστήματα.

Εφόσον περιοριστεί περαιτέρω ο αριθμός των ανηλίκων, στους οποίους επιβάλλονται στερητικές της ελευθερίας ποινές, δεν θα υφίσταται πλέον η ανάγκη λειτουργίας ειδικών καταστημάτων κράτησης 15-18 ετών, που άλλωστε, όπως φαίνεται στο παράδειγμα του καταστήματος της Κορίνθου, είναι εξαιρετικά δύσκολο να καλύψουν τις εκπαιδευτικές –αλλά και γενικότερες- ανάγκες των κρατούμενων ανηλίκων. Αντ' αυτού, προτείνεται να υπάρχει ένας σαφώς προσδιορισμένος και κατάλληλα διαμορφωμένος ξεχωριστός χώρος για ανηλίκους στα Ειδικά Καταστήματα Κράτησης Νέων, οι δε ανήλικοι να μπορούν να συμμετέχουν σε

⁵ Βλ. σχετική έρευνα του Εργαστηρίου Εγκληματολογικών και Ποινικών Ερευνών του Πανεπιστημίου Αθηνών, στο Ν. Κουράκης, Ε. Σταθουλοπούλου, Φ. Μηλιώνη, «Νεαροί κρατούμενοι μετά την αποφυλάκισή τους: Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, τα ποσοστά υποτροπής και η περαιτέρω πορεία τους μέσα στην κοινωνία», περ. *Ποιν. Λόγος*, τεύχ. 6, 2004, σσ. 2895-2912

⁶ Committee on the Rights of the Child, General Comment No 10 (2007), σημείο 3

⁷ Βλ. Κ.Δ. Σπινέλλη, Α. Τρωιάνου, *Δίκαιο Ανηλίκων*, εκδ. Σάκουλα, Αθήνα, σ. 36 επ..

εκπαιδευτικές και πολιτιστικές δράσεις μαζί με τους νεαρούς ενήλικους κρατούμενους, υπό κατάλληλη παιδαγωγική εποπτεία.

Περαιτέρω, για τους ανηλικούς, που διαπράττουν αδικήματα για τα οποία δεν θα προβλέπεται μεν κράτηση αλλά θα κρίνεται αναγκαία η κατ' εξαίρεση στέρηση της ελευθερίας τους για ένα διάστημα, μέσω της επιβολής του αναμορφωτικού μέτρου τοποθέτησης σε «ίδρυμα αγωγής», κρίνεται αναγκαίο να αναδιοργανωθούν οι διαθέσιμοι χώροι επιβολής του εν λόγω μέτρου και να σχεδιαστεί η δημιουργία και νέων. Σε αυτούς τους χώρους μπορεί να επιβάλλεται η απόλυτη ή μερική στέρηση της ελευθερίας των ανηλικών, ανάλογα με το εκπονούμενο προσωπικό παιδαγωγικό και προνοιακό σχέδιο. Εκεί οι ανήλικοι θα πρέπει να απολαμβάνουν ακώλυτα των λοιπών (πέραν της ελευθερίας κίνησης) δικαιωμάτων τους, επωφελούμενοι κατάλληλα προσαρμοσμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων και προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης. Επιβάλλεται μάλιστα αυξημένη μέριμνα της Πολιτείας, ώστε με την παροχή κατάλληλων εφοδίων να αποτρέπεται ο κίνδυνος περιθωριοποίησης και υποτροπής, να καλύπτονται οι ανάγκες σε ψυχοσυναισθηματική υποστήριξη και να προετοιμάζεται η ομαλή επανένταξη. Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί είναι απαραίτητο οι χώροι αυτοί να στελεχώνονται από εξειδικευμένο προσωπικό (παιδαγωγούς, ειδικούς ψυχικής υγείας, κοινωνικούς λειτουργούς κλπ). Ειδικότερα, σχετικά με τη λειτουργία του Ιδρύματος Αγωγής Ανηλικών Στοιχειώδους Εκπαίδευσης Βόλου, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει αποστείλει πρόσφατα τις επισημάνσεις και προτάσεις του (υπ' αριθμ. πρωτ. 190967/55776/2914 από 10.11.2014 έγγραφο Συνηγόρου του Πολίτη προς τους Γενικούς Γραμματείς του Υπουργείου Δικαιοσύνης). Επισημαίνεται πάντως ότι το 2003 είχε συνταχθεί και δημοσιοποιηθεί αλλά ουδέποτε κατατεθεί στη Βουλή νομοσχέδιο που προέβλεπε τη λειτουργία δομών για την αντιμετώπιση των ανηλικών παραβατών του νόμου (υπό τον τίτλο «*Μονάδες Μέριμνας Ανηλικών*»).

Επομένως, ο Συνήγορος του Πολίτη εκτιμά ότι είναι επιθυμητός και εφικτός ο περιορισμός της κράτησης των ανηλικών και αυτό θα μπορούσε να λάβει χώρα με το συνδυασμό αφενός νομοθετικών ενεργειών για την ηπιότερη ποινική μεταχείριση των ανηλικών που διαπράττουν συγκεκριμένα αδικήματα, αφετέρου δε της δημιουργίας δομών, στις οποίες θα προέχει ο προνοιακός / παιδαγωγικός χαρακτήρας και όπου θα μπορεί να προβλέπεται δυνατότητα διαφοροποιημένης μεταχείρισης των ανηλικών ανάλογα με την προσωπικότητα και την προσωπική πορεία τους.

Στο σημείο αυτό υπενθυμίζεται επίσης ότι ο Συνήγορος του Πολίτη έχει προτείνει παλαιότερα προς το ΚΕΣΑΘΕΑ την προώθηση της δημιουργίας «ξενώνων αυξημένης φροντίδας» για εφήβους με παραβατική συμπεριφορά, ως εναλλακτικών της κράτησης δομών.

Σημαντικότερο στοιχείο για την βέλτιστη μεταχείριση των ανηλικών παραβατών του νόμου και για την προώθηση των εναλλακτικών του εγκλεισμού μέτρων είναι η ενίσχυση της λειτουργίας της υπηρεσίας επιμελητών ανηλικών. Υπενθυμίζουμε ότι ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επισημάνει σε επιστολή του προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης⁸ την ανάγκη διατήρησης της αυτοτέλειας και ενίσχυσης της υπηρεσίας αυτής, με στόχο «να προωθηθεί με τον καλύτερο τρόπο η πρόληψη και η αντιμετώπιση της παραβατικότητας των ανηλικών».

⁸ Βλ. Έγγραφο (υπ' αριθμ. πρωτ. Φ.1000.2/6061/2013 από 12.2.2013) Συνηγόρου του Πολίτη προς Υπουργό Δικαιοσύνης κ. Α.Ρουπακιάτη <http://www.synigoros.gr/resources/epistolh-pros-yp--dikaiosynhs.pdf>

Στο πλαίσιο της ενδεχόμενης επανεξέτασης των μέτρων που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν εναλλακτικά της στέρησης της ελευθερίας, ο Συνήγορος υπενθυμίζει επίσης παλαιότερη πρότασή του για ενίσχυση του θεσμού της τμηματικής έκτισης της ποινής (άρθρο 63 ΣΚ) για τους ανήλικους και νεαρούς ενήλικους κρατούμενους, καθώς και αντικατάσταση της ποινής με κοινωφελή εργασία (άρθ. 64 ΣΚ, 122 ΠΚ). Σήμερα, τμηματική έκτιση της ποινής μπορούν να ζητήσουν με αίτησή τους προς το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής, μόνο οι κατάδικοι των οποίων η ποινή έχει μετατραπεί σε χρηματική. Οι κατάδικοι που δικαιούνται τμηματική έκτιση ποινής μπορούν, αντί αυτής, να ζητήσουν με αίτησή τους από το ίδιο Δικαστικό Συμβούλιο την παροχή κοινωφελούς εργασίας στην τοπική αυτοδιοίκηση (Δήμος) ή άλλους φορείς που την έχουν αποδεχτεί (βλ. σχετική περί οργάνωσης παροχής κοινωφελούς εργασίας ΚΥΑ αρ. 108842/1997-ΦΕΚ 1104 Β).

Λαμβάνοντας υπόψη την ωφελιμότητα της εν λόγω πρόβλεψης ιδίως για τους νεαρής ηλικίας κρατούμενους, αλλά και για το ίδιο το Σωφρονιστικό Σύστημα, προτείνεται να γίνουν οι αναγκαίες νομοθετικές παρεμβάσεις, ώστε να εξειδικευθούν οι παραπάνω ρυθμίσεις και να προχωρήσει και να διευρυνθεί κατά το δυνατό η εφαρμογή τους. Προτείνεται ειδικότερα η διαμόρφωση σαφούς διαδικασίας για την υλοποίηση των εν λόγω δυνατοτήτων με τη ρύθμιση όλων των ειδικότερων θεμάτων (λ.χ. ζητήματα ασφαλιστικής κάλυψης όσων παρέχουν κοινωφελή εργασία). Αναγκαία θεωρείται και η ενεργοποίηση του Υπουργείου προς την κατεύθυνση της θεσμικής κάλυψης και ενίσχυσης/ενθάρρυνσης φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα να αποδεχθούν την παροχή κοινωφελούς εργασίας, ώστε να καταστεί και στην πράξη περισσότερο εφαρμόσιμη η δυνατότητα επιλογής της κοινωφελούς εργασίας αντί της κράτησης.

Στο ίδιο πνεύμα κρίνεται ακόμη περισσότερο επιβεβλημένη η προώθηση και ενίσχυση της εφαρμογής του μέτρου της κοινωφελούς εργασίας στους ανήλικους (άρθ. 122 ΠΚ), με ειδικές προβλέψεις, ιδίως ως προς το ισχύον ασφαλιστικό καθεστώς απασχόλησης των νέων, προκειμένου οι τελευταίοι να μην οδηγούνται στο Κατάστημα Κράτησης, με τις συνθήκες που εκτέθηκαν παραπάνω και τις αυτονόητες βλαπτικές συνέπειες του εγκλεισμού.

B. Εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας

Για όσο χρόνο εξακολουθεί, κατ' εφαρμογή του ισχύοντος πλαισίου, να αποτελεί επιλογή της Πολιτείας η λειτουργία του καταστήματος Κορίνθου για την κράτηση ανηλίκων, ο Συνήγορος επανέρχεται σε προηγούμενες παρατηρήσεις και προτάσεις του (βλ. [υπ' αριθμ. πρωτ. 25/14.9.2011 έγγραφο](#)), οι οποίες φαίνεται ότι εξακολουθούν στην πλειοψηφία τους να είναι επίκαιρες παρότι είχαν διατυπωθεί πριν την έναρξη λειτουργίας του Ειδικού Καταστήματος. Οι υπάρχουσες υποδομές και συνθήκες θεωρούνται και σήμερα ανεπαρκείς και σε σημαντικό βαθμό ακατάλληλες, λαμβάνοντας υπόψη την ειδική στόχευση της κράτησης στις ηλικίες αυτές, που είναι η εκπαίδευση, η υποστήριξη και η προετοιμασία για την κοινωνική επανένταξη.

Οι ελλείψεις αφορούν καταρχάς στη φροντίδα και τον εξοπλισμό των χώρων διαβίωσης, ώστε να μην προσβάλλεται η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, αλλά και να απομακρύνονται οι χώροι αυτοί κατά το δυνατό από τη γνωστή εικόνα της φυλακής, προσαρμοζόμενοι αντίστοιχα στις ιδιαιτερότητες ανηλίκων προσώπων. Συνοπτικά καταγράφονται οι στοιχειώδεις ανάγκες:

α) Τα κελιά θα πρέπει να φροντιστούν, να προστεθούν τραπέζια και ερμάρια. Απαραίτητο είναι επίσης να τοποθετηθούν πόρτες στις τουαλέτες των κελιών.

β) Οι διαθέσιμοι χώροι εκπαίδευσης, ψυχαγωγίας, δημιουργικής απασχόλησης και προαυλισμού είναι περιορισμένοι και διατηρούν την έντονη αίσθηση της φυλακής, ενώ επιθυμητό είναι να καλλιεργείται στους ανήλικους κρατούμενους κυρίως η αίσθηση ότι κατά την περίοδο της στέρησης της ελευθερίας τους, προέχει η εκπαίδευση και η φροντίδα τους σύμφωνα με τις ανάγκες της ηλικίας τους. Για τον λόγο αυτόν, στον βαθμό που οι ανήλικοι παραμένουν στο εν λόγω κατάστημα, είναι αναγκαίο να διαμορφωθούν κατάλληλα και να εξοπλιστούν οι ήδη υπάρχοντες χώροι (εντευκτήριο, προαύλια), με επεμβάσεις που θα αναβαθμίσουν την ποιότητα διαβίωσης των κρατουμένων και θα επηρεάσουν θετικά την ψυχολογία τους, η οποία εμφανίζεται ιδιαίτερα βεβαρημένη. Επιπλέον προτείνεται να μελετηθεί η πιθανή αξιοποίηση και άλλων χώρων της φυλακής για την εκπαιδευτική και ψυχαγωγική απασχόλησή τους.

γ) Αναγκαία κρίνεται η δημιουργία αίθουσας ψυχαγωγίας και βιβλιοθήκης, προσφέροντας μια ευχάριστη και δημιουργική διέξοδο στις ατελείωτες ώρες απραξίας, την οποία εντοπίζουν και οι ίδιοι οι κρατούμενοι ως έναν από τους κύριους λόγους που επιβαρύνουν την ψυχική τους κατάσταση και ενθαρρύνουν τις προστριβές. Για την βέλτιστη αξιοποίηση του χώρου προτείνεται ο εξοπλισμός του με ψυχαγωγικά παιχνίδια, τηλεόραση, βιβλία και περιοδικά, αλλά και η οργάνωση προγραμμάτων (λ.χ. θεατρικής ομάδας, ζωγραφικής). Εξάλλου επιβάλλεται η διασύνδεση με την κοινότητα για τη συστηματική υλοποίηση των δραστηριοτήτων αυτών. Προτείνεται επίσης να εξετασθεί το αίτημα των ανηλίκων σχετικά με τη δυνατότητα χρήσης ηλεκτρονικών παιχνιδιών και μηχανημάτων μετάδοσης και αναπαραγωγής ήχου από σύμπληκτους δίσκους (cd), καθώς στο συγκεκριμένο περιβάλλον και από τη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα μπορεί η εν λόγω χρήση να θεωρηθεί σημαντική για την ψυχαγωγία των κρατουμένων και χωρίς να ενέχει ανεξέλεγκτους κινδύνους.

δ) Κομβικός θεωρείται ο ρόλος του σχολείου, το οποίο θα πρέπει να ενισχυθεί και να στελεχωθεί άμεσα πλήρως, ώστε να καλύψει όχι μόνο τις ανάγκες φοίτησης, αλλά και τις γενικότερες παιδαγωγικές ανάγκες των κρατουμένων, υπό τις ιδιαίτερες συνθήκες που βιώνουν, στερούμενοι οικογενειακού και (ανοικτού) κοινωνικού περιβάλλοντος. Υπό αυτή την έννοια θεωρούμε απαραίτητο το μεν Δημοτικό Σχολείο να στελεχωθεί από ένα ακόμη δάσκαλο (προτείνεται μάλιστα να είναι γυναίκα εκπαιδευτικός για να υπάρχουν πρότυπα και των δύο φύλων) το δε γυμνάσιο να λειτουργεί σε πλήρες ωράριο και με όσο γίνεται μεγαλύτερο αριθμό εκπαιδευτικών από διάφορες ειδικότητες. Ως προς τους εκπαιδευτικούς που επιλέγονται να διδάξουν στους χώρους κράτησης ανηλίκων, θεωρούμε ότι είναι απαραίτητο να προηγείται αφενός έκφραση ενδιαφέροντος από τους ίδιους, αφετέρου δε αξιολόγηση για την καταλληλότητά τους να διδάξουν στο εν λόγω πλαίσιο και συναφής προετοιμασία τους. Παράλληλα, είναι αναγκαία η προετοιμασία και η υποστήριξη της συγκεκριμένης εκπαιδευτικής διαδικασίας με κατάλληλα εκπαιδευτικά μέσα, ανταποκρινόμενα στα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες των μαθητών των δύο σχολείων (αναλφάβητοι και ξενόγλωσσοι μαθητές, ηλικίας άνω των 15 χρόνων).

ε) Περαιτέρω κρίνεται αναγκαία η λειτουργία προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης στο κατάστημα για τη διευκόλυνση της ομαλής μετάβασης των νεαρών κρατουμένων στην κοινότητα και την αποτροπή της υποτροπής.

στ) Χρήσιμη θεωρείται και η διερεύνηση πιθανών λύσεων για τη διευκόλυνση της τηλεφωνικής επικοινωνίας των ανηλίκων με το περιβάλλον τους (λ.χ. διερεύνηση της δυνατότητας μείωσης του κόστους επικοινωνίας μέσω ευνοϊκών συμβάσεων ή χορηγιών), λαμβάνοντας υπόψη την αυξημένη ανάγκη των ανηλίκων για επαφή με

τους οικείους τους, την οικονομική αδυναμία αλλά και την προέλευση πολλών από αυτούς από χώρες εκτός Ελλάδας (γεγονός που συνεπάγεται πρόσθετη επιβάρυνση στην επικοινωνία).

ζ) Τέλος, το ζήτημα της απουσίας νομικής συμβουλευτικής και ενημέρωσης των κρατουμένων είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων τους ενώπιον της δικαιοσύνης, αλλά και εντός του Καταστήματος. Ως εκ τούτου, είναι επιτακτική ανάγκη να προβλεφθεί η παρουσία σε εβδομαδιαία βάση δικηγόρου, ενδεχομένως σε συνεργασία με τον οικείο δικηγορικό σύλλογο, με σκοπό αρχικά την ενημέρωση των κρατουμένων και τη μετέπειτα παραπομπή τους στο σύστημα παροχής δωρεάν νομικής βοήθειας.

η) Στο ίδιο πνεύμα της γνώσης και άσκησης των δικαιωμάτων των ανήλικων κρατουμένων, θεωρείται αναγκαία η διασφάλιση της εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 24 παρ. 2 ΣΚ. Όλοι οι κρατούμενοι θα πρέπει να εφοδιάζονται με ειδικό ενημερωτικό έντυπο, αλλά και να τους δίνεται πρόσβαση στον Κανονισμό των Καταστημάτων Κράτησης Νέων (ελλείπει Εσωτερικού Κανονισμού). Για τους αλλοδαπούς κρατουμένους θα πρέπει να καταβάλλεται κάθε φροντίδα για την ενημέρωσή τους σε γλώσσα που κατανοούν. Ούτως ή άλλως θα πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη για την παρουσία διερμηνέα για εκείνους τους αλλοδαπούς κρατουμένους, που αδυνατούν να επικοινωνήσουν στα ελληνικά.